

OPOREZIVANJE TURIZMA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Matea Brkljačić

studentica 5. godine Sveučilišnog integriranog
prijeđiplomskog i diplomskog studija Pravo,
Pravnog fakulteta Osijek
E-adresa: matea2109@gmail.com

Pregledni rad

UDK 336.226.4:338.48(497.5)
Rad primljen 21. svibnja 2025.

Sažetak

Ovaj rad analizira sustav oporezivanja turizma u Republici Hrvatskoj, pri čemu se posebna pozornost posvećuje porezu na dodanu vrijednost (PDV), porezu na dohodak i porezu na dobit. Turistički sektor, kao jedna od najvažnijih gospodarskih grana Republike Hrvatske, predstavlja važan izvor fiskalnih prihoda, zbog čega porezni tretman turističkih aktivnosti ima ključnu ulogu u oblikovanju održive i konkurentne porezne politike. U radu se razmatraju temeljna načela oporezivanja i prikazuje njihova primjena kroz aktualni zakonodavni okvir, s naglaskom na posebnom postupku oporezivanja turističkih agencija, koji se temelji na oporezivanju razlike između nabavne i prodajne cijene turističkih paketa (tzv. marže). Uz to, obrađuje se i sustav paušalnog oporezivanja dohotka kod građana koji iznajmljuju smještajne kapacitete, čime se dodatno pojednostavnjuje porezna administracija i potiče legalno poslovanje. Metodološki pristup temelji se na analizi zakonskih propisa, stručne literature i prakse, a cilj je rada utvrditi fiskalne učinke različitih oblika oporezivanja na razvoj turizma u Hrvatskoj. Zaključno, rad ukazuje na važnost jasno definiranih poreznih pravila i usklađenosti s europskim standardima kao preduvjeta za održiv rast turističke industrije i učinkovit fiskalni sustav.

Ključne riječi: porezi, Republika Hrvatska, turističke agencije, turizam

1. UVOD

Oporezivanje turizma predstavlja ključnu komponentu fiskalnog sustava mnogih zemalja, uključujući i Republiku Hrvatsku, gdje turizam čini znatan udio BDP-a. Turistički sektor podložan je različitim oblicima poreza, od kojih su najvažniji porez na dodanu vrijednost (PDV), porez na dohodak i porez na dobit. PDV, sa stopom od 25 % na opće turističke usluge i smanjenom stopom od 13 % na usluge smještaja, ima središnju ulogu

u oporezivanju turizma. Specifični postupci oporezivanja, kao što je poseban postupak za turističke agencije, prilagođeni su složenosti njihova poslovanja, omogućujući oporezivanje samo razlike primitaka i izdataka kako bi se izbjeglo dvostruko oporezivanje i olakšala administracija. Porez na dohodak obuhvaća prihode fizičkih osoba iz turističkih djelatnosti, dok se porez na dobit, primjenjuje na prihode pravnih osoba. Ovi porezni oblici osiguravaju stabilne prihode za financiranje javnih usluga, potiču gospodarski rast te podržavaju održivost i konkurentnost turističke industrije.

Predmet je ovog rada analiza sustava oporezivanja turizma u Republici Hrvatskoj s posebnim naglaskom na porez na dodanu vrijednost (PDV) i specifične postupke oporezivanja turističkih agencija i građana kao iznajmljivača. Cilj je rada istražiti kako različiti porezni oblici utječu na turističku industriju te prepoznati prilike koje doprinose oporezivanju i poboljšanju gospodarske slike u Hrvatskoj.

Izvori podataka korišteni u ovom radu uključuju sekundarne izvore. Sekundarni izvori obuhvaćaju stručne članke, knjige, znanstvene radove te publikacije relevantnih domaćih i međunarodnih organizacija koje se bave temom oporezivanja i turizma, kao i zakonske i podzakonske akte. Metode prikupljanja podataka uključuju analizu dostupne literature, pregled zakonskih propisa te analizu statističkih podataka.

Rad se sastoji od pet cjelina. U prvom dijelu definiraju se osnovni pojmovi i načela oporezivanja. Slijedi prikaz različitih poreznih oblika u turizmu, s naglaskom na PDV-u i posebni postupak za agencije. Završni dijelovi rada donose kritički osvrt te zaključna razmatranja o fiskalnim učincima.

2. TEORIJSKO ODREĐENJE POREZA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Teorijsko određenje poreza u Republici Hrvatskoj temelji se na zakonodavnom okviru i fiskalnim politikama koje reguliraju prikupljanje i raspodjelu javnih prihoda. Porezni sustav Republike Hrvatske obuhvaća različite vrste poreza, uključujući porez na dodanu vrijednost (PDV), porez na dohodak, porez na dobit, posebne poreze te druge oblike oporezivanja. Cilj je poreznog sustava osigurati stabilan izvor prihoda za financiranje javnih potreba, poticanje gospodarskog rasta i razvoja te pravednu raspodjelu poreznog tereta među građanima i poslovnim subjektima, a sve u skladu s načelom ravnoteže kao jednim od najvažnijih načela javnih rashoda.

2.1. UVODNO O POREZIMA

Porezi predstavljaju prisilna davanja državi od strane pojedinaca i poslovnih subjekata. Počeci oporezivanja sežu u daleku prošlost s prvim zapisima o oporezivanju od prije pet

tisuća godina u drevnom Egiptu (3000. – 300. godina pr. n. e.), gdje je faraon prikupljao porez u obliku 20 % žetve žita. Egipat u to vrijeme nije imao kovani novac te je upravo žito predstavljalo opipljivo skladište vrijednosti koje se lako moglo prikupiti, kojim se lako moglo trgovati te koje se s lakoćom moglo preraspodijeliti u cijelom društvu. Oporezivano žito bilo je pohranjeno za distribuciju u teškim vremenima te se koristilo za prehranu javnih radnika i siromašnijih klasa.¹

Nekoć u Egiptu porez je bio percipiran kao pomoć, a takva percepcija zadržala se dulje vrijeme i bila je prisutna i u drugim dijelovima svijeta. Tako su primjerice u drevnoj Grčkoj (1600. – 146. godine pr. n. e.) oporezivani bili samo najbogatiji pripadnici društva, i to radi pomoći financiranja rata i javnih projekata poput izgradnje škola. Mnogo poslije, u srednjovjekovnoj Europi (5. – 15. stoljeće) porez se također plaćao u proizvodima (najčešće usjevima) gdje ne samo da je bio percipiran kao pomoć, već se tako doslovno i zvao. Tek u kapitalističkom sustavu (19. stoljeće) porezi doživljavaju brz razvoj te se počinju tretirati kao redoviti i osnovni prihodi za državu.²

Porezi danas nesumnjivo imaju status najizdašnjeg i najvažnijeg prihoda za države diljem svijeta, a njima se ispunjavaju različiti ciljevi. Primarni cilj je financiranje javnih dobara, i to prvenstveno tzv. čistih javnih dobara koje karakterizira nedostatak konkurentnosti u njihovu korištenju i neisključivost. Ove karakteristike javnih dobara se odnose na to da korištenje javnog dobra od strane jednog pojedinca ne umanjuje mogućnost korištenja tog istog dobra od strane drugog pojedinca (karakteristika nekonkurentnosti) te da se pojedinci ne mogu isključiti iz njegova korištenja (karakteristika neisključivosti). Primjeri javnih dobara uključuju svjetionike, nacionalnu obranu, zapravo sve otvorene površine, pa čak i kvalitetu vode te bioraznolikost. Da država ne pruža odnosno ne financira ova javna dobra, ne bi ih financirao nitko, upravo zbog njihovih karakteristika koje dovode do tržišnog neuspjeha i to u obliku *slobodnih jahača*.³

Financiranje onih dobara i usluga koja su svima potrebna i kojima se svi koriste te koja privatni poslovni subjekti nisu spremni nuditi zbog karakteristika nekonkurentnosti i neisključivosti, nije jedini cilj ubiranja poreza. Naime, ubiranjem poreza ostvaruju se i drugi ciljevi poput političkih, ekonomskih, socijalnih, pedagoških i ekoloških ciljeva. Spomenuti ciljevi se razlikuju od zemlje do zemlje. Tako će primjerice, jedna zemlja novcem prikupljenim oporezivanjem pokušati stimulirati poljoprivredu, dok će u nekoj drugoj zemlji politički cilj oporezivanja biti stimulacija neke druge gospodarske grane

¹ Adams, C., For good and evil: The impact of taxes on the course of civilization, Madison Books, Seattle, 2001., str. 31.

² Zeqiraj, V.; Nimani, A., Taxes and their effects on the business environment, Academic Journal of Interdisciplinary Studies, 4(2015)1, str. 93.

³ Kotchen, M., Public Goods, Environmental and Natural Resource Economics, Greenwood, Westport CO, 2012., str. 88.

koja je od njezina strateškog značaja.⁴ Tako se primjerice u Republici Hrvatskoj turizam smatra jednom od najvažnijih gospodarskih grana budući da na nju otpada gotovo 20 % hrvatskog BDP-a. Sukladno tome potpora za razvoj turizma ne nedostaje, i to kako na razini države, tako i na razini pojedinih županija.

Država porezima može promijeniti i socijalnu i demografsku strukturu stanovništva, a što spada pod socijalne i demografske ciljeve oporezivanja. Ispunjenje ovih ciljeva naročito je važno u zemljama s negativnim demografskim trendovima i problemom starenja stanovništva, a među koje se ubraja i Hrvatska.⁵ Tako se primjerice u Hrvatskoj ovi problemi pokušavaju riješiti porezima na dohodak, gdje se oporezivi dohodak umanjuje za osobni odbitak koji se pak može znatno uvećati sa svakim djetetom i gdje u situaciji većeg broja djece dolazi do većeg (posebnog) odbitka koji uvelike utječe na poreznu osnovicu obitelji što se može prikazati i kroz porezne razrede koji progresivno utječu na poreznu osnovicu. Na taj bi način smanjena upotreba u konačnici značila i smanjeno korištenje zdravstvenog sustava.

Zanimljivi su i pedagoški ciljevi odnosno ciljevi gdje se porezima nastoje promijeniti navike stanovništva. Pritom, uvijek je riječ o navikama štetnim za zdravlje poput primjerice konzumacije duhana i alkohola čija pretjerana konzumacija uzrokuje veći broj zdravstvenih problema, a koji u konačnici dovode do većih javnih izdataka, naročito u socijalnim državama poput Hrvatske gdje je zdravstvo javno financirano. Većim porezima u ovim slučajevima nastoji se (znatno) povećati cijena proizvoda u želji da se kupca demotivira za kupnju. Konačno, ekološki ciljevi podrazumijevaju upotrebu poreza radi zaštite čovjekove okoline. Samo u Republici Hrvatskoj za te se svrhe koriste tzv. porezi na okoliš kojima se oporezuje svaka fizička jedinica koja ima dokazan negativan učinak na okoliš, ali i porezi na energente, transport, onečišćenja te porezi na prirodne resurse.

Postojeća literatura koja se bavila ovom temom prepoznala je nekoliko osnovnih karakteristika svih poreza, neovisno o njihovim pojavnim oblicima. To su:⁶

- ubiranje u novcu s ciljem financiranja javne potrošnje
- nedestiniranost (bez unaprijed određene svrhe)
- derivativnost (izvedenost)
- prisilnost i obvezatnost
- izostanak trenutačne i izravne protunaknade te
- nepovezanost s državljanstvom.

⁴ Klier, D., Aktualna problematika otkrivanja, prijavljivanja i procesuiranja utaja poreza – državno odvjetnički aspekt. Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 14(2007), 2, str. 789.

⁵ Malnar, A.; Malnar, D., Demografska problematika u strateškim političkim dokumentima Republike Hrvatske. Forum za sigurnosne studije, 3(2019), 3, str. 55.

⁶ Zeqiraj, V.; Nimani, A., *op. cit.* (bilj. 2), str. 94.

Kao što se pojasnilo u prošlom potpoglavlju, porezi predstavljaju osnovni prihod države, a ubiru se u novcu kako bi se financirala javna potrošnja. Porezi se uvijek ubiru u novcu, bez unaprijed određene svrhe u trenutku njihova ubiranja. Ova nedestiniranost druga je važna karakteristika poreza. Naime, svi ubrani porezi polažu se u državni proračun iz kojeg se podmiruju zajedničke potrebe odnosno rashodi države. Nedestiniranost poreza vrijedi i na nižim razinama državne uprave. Tako primjerice u Hrvatskoj, jedinice lokalne i regionalne samouprave imaju svoje poreze (i druge izvore prihoda) kojima se financiraju javne usluge pružene korisnicima s njihova područja.

Sljedeća važna karakteristika poreza njihova je derivativnost odnosno izvedenost. Naime, država poreze, kao svoj osnovni izvor prihoda, izvodi iz bogatstva drugih (pojedina ili poslovnih subjekata) čime automatski smanjuje njihovo bogatstvo za iznos ubranog poreza. Ovo je moguće zahvaljujući fiskalnom (državnom) suverenitetu koje podrazumijeva autonomno pravo države ili političko-teritorijalne jedinice da uvede i naplati porez,⁷ a čime se dolazi do sljedeće važne karakteristike poreza – prisilnosti i obvezatnosti. Plaćeni porez će se, među ostalim, koristiti za financiranje javnih dobara kojim se koriste svi. Konačno, porezi u jednoj državi *nisu povezani s državljanstvom*. Drugim riječima, porezi su obvezni za sve osobe na državnom području, bez obzira na to jesu li državljani te zemlje ili ne. Važno je napomenuti kako u današnjem modernom vremenu ova karakteristika ne vrijedi za sve poreze, a naročito ne za poreze vezane uz oporezivanje dohotka.⁸

2.2. NAČELA OPOREZIVANJA

S obzirom na to da porezi ipak predstavljaju prisilna davanja, koja za posljedicu imaju smanjenje blagostanja pojedinaca od kojih se porezi i ubiru, od izuzetne je važnosti izbor pojedinih poreznih oblika te način njihova ubiranja. S ovim u vezi su tzv. načela oporezivanja koje je krajem 19. stoljeća formulirao njemački ekonomist Adolph Wagner. Wagner je formulirao devet poreznih načela koje je klasificirao u četiri skupine; financijska načela, ekonomska načela, socijalna načela te porezno tehnička načela.⁹

Financijska načela oporezivanja imaju prioritet pred drugim načelima jer su u izravnoj vezi s osiguranjem potrebnih prihoda za državu odnosno proračunskih prihoda. U tom smislu prvenstveno se govori o načelu izdašnosti prema kojem ubrani porezi moraju biti dostatni za podmirenje javnih potreba. Ono ne smije biti narušeno. Ako su prihodi

⁷ Mihalj, P., Fiskalni odnosi između središnje i lokalne vlasti u Republici Hrvatskoj. *Politička misao*, 37(2000)2, str. 200.

⁸ Zeqiraj, V.; Nimani, A., Taxes and their effects on the business environment, *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 4(2015)1, str. 91.–96.

⁹ Klier, D., *op. cit.* (bilj. 4), str. 791.

ubrani od poreza, kao najvažniji prihodi države, dostatni, veća je vjerojatnost proračunske ravnoteže. Ako nema proračunske ravnoteže, država tu razliku mora namiriti drugim izvorom prihoda poput, primjerice, prodajom državne imovine (rjeđe) ili pak zaduživanjem (češće).¹⁰ Zaduhivanje pak nije instrument koji bi olako trebalo koristiti jer može predstavljati veliku opasnost za makroekonomsku ravnotežu.¹¹

Načelo elastičnosti, odnosno fleksibilnosti također je financijsko načelo oporezivanja, a govori o tome kako porezni sustav mora biti prilagodljiv. Drugim riječima, porezi se moraju moći smanjivati i povećavati prema potrebama. Stoga, kao takvo, ovo načelo uzima u obzir stalno održavanje proračunske ravnoteže, a ne kao načelo izdašnosti održavanja ravnoteže u samo jednoj godini.¹² Načelo elastičnosti ne podrazumijeva podizanje postojećih poreznih stopa, već oporezivanje onog i onih koji oporezivanje mogu podnijeti. Primjeri uključuju oporezivanje potrošnje koja ima stabilnu potražnju, oporezivanje onih sektora u gospodarstvu koji imaju visoke stope rasta ili jednostavno primjenu progresivnih poreznih stopa kojima se više poreza ubire od onih koji imaju više, a što je u suglasnosti s drugim poreznim načelom, načelom ravnopravnosti, odnosno pravednosti. Naime, postojeća istraživanja pokazala su kako podizanje poreznih stopa često za posljedicu ima i povećanje porezne evazije te pad privatnih investicija.¹³ To se dakle negativno reflektira na pojedinca.

Ekonomska načela oporezivanja polaze od razumijevanja kako uvođenje poreza dovodi do različitih ekonomskih posljedica, u prvom redu do smanjena ekonomske snage poreznih obveznika čime se automatski utječe na njegovo ponašanje (Kulić, 2009). *Načelo poreznog izvora*, kao prvo ekonomsko načelo oporezivanja, tiče se izvora iz kojih će se podmirivati porezna obveza, a koje je od velike važnosti i za državu i za poreznog obveznika. Sukladno ovom načelu, oporezivati bi se trebali samo oni izvori dohotka koji se obnavljaju poput primjerice dohotka kada je riječ o fizičkoj osobi, odnosno prihoda/primitka kada je posrijedi pravna osoba. S druge strane, *načelo izbora poreznog oblika*, kao drugo ekonomsko načelo oporezivanja, bavi se pitanjem optimalnog poreznog oblika. Važno je naglasiti kako je dosad već uspostavljeno kako je najbolji porezni sustav porezni pluralizam, odnosno sustav u kojem postoje različiti porezni oblici. Poreznim pluralizmom mogu se prikupiti sredstva koja su dostatna, a istovremeno je porezno opterećenje podnošljivije.¹⁴

¹⁰ *Ibid.*, str. 792

¹¹ Glibo, M., Utjecaj stupnja zaduženosti država na ekonomski i ukupni razvoj, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 51(2017), 102, str. 101.

¹² Klier, D., *op. cit.* (bilj. 4), str. 791.

¹³ Alesina, A.; Campante, F. R.; Tabellini, G., Why is fiscal policy often procyclical?, *Journal of the European economic association*, 6(2008), 5, str. 1010.

¹⁴ Jelčić, B., *Javne financije*, RRIIF-plus d.o.o., Zagreb, 2001., str. 21.

Socijalna načela oporezivanja vrlo su važna jer su vezana uz kategorije građana koji namiruju poreze. Tako prema načelu univerzalnosti, kao prvom socijalnom načelu, poreze trebaju plaćati svi. Ako se ovaj dio poveže s prethodnim dijelom rada, može se reći kako je i pošteno da poreze plaćaju svi jer ipak svi koriste javna dobra iz čijeg se korištenja ne bi mogli isključiti pojedinci koji poreze ne plaćaju. Međutim, drugo socijalno načelo, načelo ravnomjernosti, tvrdi da porezno opterećenje ipak treba biti ravnomjerno raspoređeno među građanima, sukladno njihovoj ekonomskoj snazi. Načelo ravnomjernosti lako se postiže primjenom poreznih razreda gdje, primjerice, svi građani s razinom dobiti do određene razine, plaćaju porez po nižoj stopi (za dobit do 1,000.000 eura je 10 %), dok na dobit koja prelazi tu granicu porez plaćaju po drugoj stopi (za dobit od 1,000.000 eura i iznad tog iznosa je 18 %).

Posljednju skupinu načela oporezivanja čine porezno-tehnička načela, a čine ih načelo određenosti, ugodnosti i jeftinoće. Ova skupina načela oporezivanja vezana je uz propisivanje poreznih oblika i prikupljanje prihoda od istih. Sukladno načelu određenosti, svi oblici poreza moraju biti određeni zakonom, a što je je načelo oporezivanja koje praktički svaki porezni sustav u svijetu zasigurno ispunjava. Tako primjerice u Republici Hrvatskoj, a kako će se vidjeti još i iz četvrtog poglavlja ovog rada, za svaki porezni oblik postoji jasan zakon (primjerice Zakon o porezu na dodanu vrijednost, Zakon o porezu na dohodak, itd.). Načelo ugodnosti, kao drugo porezno-tehničko načelo, nalaže da se porezni sustav prilagodi poreznom obvezniku te da se porez ubire onda kada njemu to najviše odgovara. Primarni cilj iza primjene načela ugodnosti plaćanja poreza je lakše psihološko nošenje s poreznim opterećenjem.¹⁵ Konačno, načelo jeftinoće tiče se troškova koje država ima pri ubiranju prihoda od pojedinih poreznih oblika. Sukladno ovom porezno-tehničkom načelu, država bi se trebala odlučiti na one oblike poreza kod kojih je ovaj trošak najniži.

3. OPOREZIVANJE U TURIZMU

Turizam predstavlja vrlo važan dio gospodarstva Republike Hrvatske. S obzirom na tu činjenicu jasno je kako čini i bitan izvor poreznog prihoda za državu. Glavni porez kojim se oporezuje većina djelatnosti pa tako i turistička jest porez na dodanu vrijednost. Ostale porezne kategorije ovisne su o obliku poslovnog subjekta koji obavlja turističku djelatnost.

¹⁵ Cindori, S.; Kuzelj, V., Socijalni aspekt kriznoga poreza: Fiskalni instrument ili devijacija poreznog sustava, Ekonomska misao i praksa, 27(2018), 2, str. 482.

3.1. POREZ NA DOHODAK

Porez na dohodak smatra se najvažnijim izvorom javnih prihoda i najprikladnijim instrumentom oporezivanja u suvremenim relevantnim državama za ostvarenje fiskalno-političkog, gospodarskopolitičkog i socijalnopolitičkog cilja.¹⁶ Taj porez smatra se oblatornim davanjem kojim se izravno, odnosno neposredno oporezuje dohodak i razlikuje se od svih ostalih poreza jer su porezna osnovica, predmet oporezivanja te izvor iz kojeg se plaća porez sadržani u istom subjektu. Također, ističe se njegova pogodnost u primjeni kao alata fiskalne politike radi ostvarivanja ciljeva kao što su politika distribucije i politika stabilizacije.

Kako bi se u potpunosti razumjeli pravni aspekti oporezivanja, nužno je prethodno objasniti temeljne pojmove rezidentnosti i nerezidentnosti fizičkih osoba. Prema važećim odredbama Zakona o porezu na dohodak, rezidentom se smatra osoba koja ima stalno prebivalište ili uobičajeno mjesto boravka na području Republike Hrvatske. U istu kategoriju ulaze i oni koji, iako ne borave niti imaju prebivalište u Hrvatskoj, obavljaju službu u državnim institucijama Republike Hrvatske i na temelju toga ostvaruju primitke. S druge strane, nerezidenti su fizičke osobe koje nemaju niti prebivalište niti uobičajeni boravak u Hrvatskoj, ali ipak ostvaruju prihode na hrvatskom teritoriju, zbog čega podliježu domaćem poreznom sustavu u skladu s navedenim Zakonom.¹⁷

Porez na dohodak predstavlja oblik oporezivanja fizičkih osoba, pri čemu se svaka osoba koja ostvaruje prihod smatra zasebnim poreznim obveznikom. U situacijama kada dohodak ostvaruje više osoba zajednički, porezna se obveza utvrđuje individualno, razmjerno udjelu svakog sudionika u ukupno ostvarenome dohotku.¹⁸

Visina dohotka i porezna tarifa nisu jedini važni faktori za definiranje poreznog opterećenja. Porez na dohodak stoga se može smatrati općim porezom na gospodarsku snagu fizičke osobe, izraženu kroz ostvareni dohodak. Karakteristike poreza na dohodak uključuju:¹⁹

- odnosi se na cjelokupan dohodak fizičke osobe
- porezna osnovica je isključivo neto dohodak poreznog obveznika
- temelji se na dohotku koji je rezultat različitih izvora prihoda tijekom razdoblja oporezivanja
- individualan je i vezan isključivo za fizičku osobu kao subjekt oporezivanja

¹⁶ Jelčić, B.; Lončarić-Horvat, O.; Šimović, J.; Arbutina, H.; Mijatović, N., *Financijsko pravo i financijska znanost*, Narodne novine d.d., Zagreb, 2008., str. 298.

¹⁷ Brümmerhoff, D., *Javne financije*, Mate d.o.o., Zagreb, 2000., str. 287.

¹⁸ Zakon o porezu na dohodak, Narodne novine, broj 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 151/2022, 114/2023, 152/2024, čl. 2.

¹⁹ Jelčić, B., *Javne financije*, RRiF-plus d.o.o., Zagreb, 2001., str. 226.

- izravan je porez, pri čemu obveza plaćanja ne ovisi o trošenju dohotka niti o vremenu trošenja.

Iako porez na dohodak u kontekstu turizma osigurava određenu razinu proračunskih prihoda, posebno kod fizičkih osoba koje iznajmljuju smještaj, sustav je i dalje podložan zloupotrebama. Mnogi iznajmljivači posluju bez prijave ili koriste paušalni režim iako prelaze zakonske granice, što smanjuje poreznu pravednost. Potrebna je snažnija koordinacija između turističkih zajednica i porezne uprave, kao i šira digitalizacija prijave i evidencija, kako bi se osigurala transparentnost i pravedno oporezivanje svih sudionika na tržištu.

3.2. POREZ NA DOBIT

Porez na dobit državni je porez čiju primjenu u Republici Hrvatskoj uređuje Zakon o porezu na dobit. Obveznik poreza na dobit pravna je osoba, odnosno trgovačko društvo koje može biti društvo s ograničenom odgovornošću (d.o.o.) ili jednostavno društvo s ograničenom odgovornošću (j.d.o.o.). Obveznik poreza na dobit je i obrtnik koji je sam tako odlučio, odnosno koji je prema ukupno ostvarenim primicima, dohotku i vrijednosti ukupne imovine u prethodnom razdoblju morao postati obveznikom poreza na dobit.

Porezna osnovica za obračun ovog oblika poreza računovodstvena je dobit odnosno razlika svih prihoda i svih rashoda koje je porezni obveznik ostvario u poreznom razdoblju – jednoj poslovnoj (kalendarskoj) godini, nakon njezina uvećanja i/ili umanjenja. Naime, Zakon navodi točno koji rashodi dovode do uvećanja porezne osnovice, kao i prihode koji dovode do njezina smanjenja. Tako se primjerice porezna osnovica uvećava za kazne koje mjerodavna tijela udijele poslovnim subjektima, dok se s druge strane porezna osnovica smanjuje za prihode od dividendi i udjela u dobiti. Porezna osnovica može biti negativna što bi onda značilo da je riječ o poreznom gubitku. Na porezni gubitak ne obračunava se niti se plaća porez na dobit, a isti se može prenositi u iduća razdoblja te u idućim razdobljima umanjivati poreznu osnovicu, ali maksimalno sljedećih pet godina.

Stopa poreza na dobit koja se primjenjuje na poreznu osnovicu ovisi o visini ukupnih prihoda ostvarenih u jednom poreznom razdoblju. Sukladno aktualnoj verziji Zakona,²⁰ 10 % će se obračunati svima koji su u poreznom razdoblju ostvarili prihode do 995.421,06 eura, a 18 % onima koji su u prihodima ostvarili toliko ili više. Iznimka su porezni obveznici sa sjedištem u gradu Vukovaru koji imaju više od pet zaposlenika i koji ne plaćaju porez na dobit, te porezni obveznici koji imaju više od pet zaposlenika i koji posluju u najnerazvijenijim područjima Republike Hrvatske, a koji plaćaju 50 %

²⁰ Zakon o porezu na dobit, Narodne novine, broj 177/2004, 90/2005, 57/2006, 146/2008, 80/2010, 22/2012, 148/2013, 143/2014, 50/2016, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 114/2022, 114/2023.

od propisane stope poreza na dobit. Određena umanjena stope poreza na dobit, i to u iznosu od 50 % do 100 %, odobravaju se i za ulaganja poduzetnika u iznosima većim od 50 tisuća eura, pri čemu umanjeno vrijedi sljedećih pet do deset godina. Riječ je o tzv. poreznim potporama koje uređuje Zakon o poticanju ulaganja.²¹ Općenito, može se zaključiti kako je u Hrvatskoj porezno opterećenje dobiti poslovnih subjekata mnogo manje u odnosu na porezno opterećenje rada.

Porezni tretman dobitka u turističkom sektoru, osobito za veće hotelske kuće i agencije, omogućuje brojne olakšice koje potiču ulaganja. Međutim, postoji bojazan da takve porezne pogodnosti nisu ravnomjerno dostupne svim pravnim subjektima, osobito onima koji djeluju u manje razvijenim krajevima. Diferencirani porezni poticaji prema regionalnom razvoju mogli bi pomoći u uravnoteženijem razvoju turizma na nacionalnoj razini, osobito na kontinentu.

3.3. POREZ NA DODANU VRIJEDNOST

Porez na dodanu vrijednost (PDV) predstavlja specifičnu vrstu općeg poreza na promet dobara i usluga, a temelji se na oporezivanju dodane vrijednosti stvorene u svakoj fazi proizvodno-prometnog procesa. Za razliku od klasičnih poreza na promet, PDV se obračunava tijekom svih stadija gospodarskog ciklusa, ali isključivo na razliku između ulazne i izlazne vrijednosti – odnosno na stvarno dodanu vrijednost. S obzirom na svoju strukturu i način obračuna, ovaj porezni oblik pripada kategoriji neto svefaznih potrošnih poreza.

Kao porez na potrošnju, PDV počiva na nekoliko temeljnih načela. Prvo, on se obračunava na svaku transakciju isporuke dobara i pružanja usluga, osim ako su takve transakcije izrijekom oslobođene porezne obveze, sukladno zakonskim izuzećima. Drugo, PDV se u pravilu zaračunava samo jedanput tijekom svake faze prometa, čime se izbjegava dvostruko oporezivanje. Treće, poduzetnicima je omogućeno da pri nabavi dobara i usluga odbiju ulazni PDV (pretporez), što osigurava poreznu neutralnost poslovnih aktivnosti i izbjegava narušavanje tržišnog natjecanja. Osim toga, kako bi ostvarili pravo na odbitak pretporeza, obveznici PDV-a moraju raspolagati ispravnim računima na kojima je jasno iskazan iznos obračunatog poreza od strane dobavljača.²²

Standardna stopa PDV-a u Republici Hrvatskoj iznosi 25 % i primjenjuje se, među ostalim, na ugostiteljske usluge koje nisu obuhvaćene paketima smještaja. U sektoru turizma, primjenjuju se snižene stope – osobito stopa od 13 % koja se odnosi na smještajne usluge, uključujući boravak s doručkom, polupansionom ili punim pansionom u hotelima, pansionima, kampovima i sličnim objektima. Snižena stopa također vrijedi za smještaj

²¹ Zakon o poticanju ulaganja, Narodne novine, broj 63/2022.

²² Šimović, J.; Arbutina, H.; Mijatović, N.; Rogić-Lugarić, T.; Cindori, S., Hrvatski fiskalni sustav, Narodne novine d.d., Zagreb, 2010., str. 87.–88.

u objektima na plovilima namijenjenima nautičkom turizmu, čime se potiče konkurentnost i dostupnost turističkih usluga u okviru zakonodavnog okvira porezne politike.²³

Prema članku 16. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, kod određivanja mjesta obavljanja usluga primjenjuju se sljedeće opće odredbe:²⁴

- Porezni obveznik koji obavlja djelatnosti ili isporuke koje se ne smatraju oporezivim isporukama dobara ili usluga u smislu članka 4. stavka 1. ovog Zakona, i dalje se smatra poreznim obveznikom u vezi sa svim uslugama koje su mu pružene.
- Pravna osoba koja je u sustavu PDV-a smatra se poreznim obveznikom.
- Prema članku 17. Zakona o PDV-u, sjedište poreznog obveznika smatra se njegovim mjestom pružanja usluga. Ako porezni obveznik ima stalnu poslovnu jedinicu koja se ne nalazi u mjestu njegova sjedišta, tada se mjestom obavljanja usluga smatra sjedište te poslovne jedinice. U slučaju da ni jedno ni drugo ne postoji, mjestom obavljanja usluga smatra se prebivalište ili uobičajeno boravište poreznog obveznika kao primatelja usluga.

Ako osoba koja obavlja usluge nije porezni obveznik, mjesto u kojem ona ima sjedište smatra se mjestom obavljanja usluga. U slučaju postojanja stalne poslovne jedinice, sjedište te jedinice smatra se mjestom obavljanja usluga. Ako ne postoji ni poslovna jedinica ni sjedište, za pružatelja usluga koji je porezni obveznik, prebivalište ili uobičajeno boravište smatraju se mjestom pružanja usluga.²⁵

Uz to, važno je napomenuti da se primjenom ovih zakonskih odredbi nastoji osigurati pravilno oporezivanje usluga na mjestu na kojem su one stvarno obavljene ili konzumirane, čime se sprječava dvostruko oporezivanje ili izbjegavanje plaćanja PDV-a. Također, zakon precizira da u slučaju pružanja usluga između poreznih obveznika, mjesto obavljanja usluga obično je sjedište primatelja usluga, dok za usluge koje se pružaju fizičkim osobama, mjesto obavljanja usluga sjedište je pružatelja usluga.²⁶

Definiranje predmeta oporezivanja jedan je od ključnih izazova u svakom sustavu poreza na dodanu vrijednost (PDV) jer mora jasno odgovoriti na pitanje koje se isporuke oporezuju ovim porezom. Prema članku 4. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, predmeti oporezivanja koji podliježu plaćanju PDV-a mogu se sistematizirati u sljedeće podskupine:²⁷

²³ Zakon o porezu na dodanu vrijednost, Narodne novine, broj 73/2013, 99/2013, 148/2013, 153/2013, 143/2014, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 138/2020, 39/2022, 113/2022, 33/2023, 114/2023, 35/2024, 152/2024, 52/2025, čl. 38., st. 1.

²⁴ *Ibid.*, čl. 4., 6.

²⁵ *Ibid.*, čl. 17.

²⁶ *Ibid.*, čl. 25.

²⁷ Šimović, J.; Arbutina, H.; Mijatović, N.; Rogić-Lugarić, T.; Cindori, S., *op. cit.* (bilj. 23), str. 91.

- Isporuca dobara u tuzemstvu uz naknadu koju obavi porezni obveznik koji djeluje u tom svojstvu.
- Stjecanje dobara unutar Europske unije uz naknadu, koje u tuzemstvu obavi (porezni obveznik koji djeluje kao takav ili pravna osoba koja nije porezni obveznik, ako je prodavatelj (isporučitelj) porezni obveznik koji djeluje kao takav u drugoj državi članici i nije oslobođen obračunavanja PDV-a kao mali porezni obveznik prema propisima te države članice te se na njega ne odnose izuzeća propisana člankom 13. stavcima 3., 4. i 10. Zakona).
- Obavljanje usluga u tuzemstvu uz naknadu koje obavi porezni obveznik koji djeluje u tom svojstvu.²⁸

Ove kategorije jasno određuju što se smatra oporezivim prometom dobara i usluga unutar PDV sustava, omogućujući pravilno funkcioniranje i primjenu poreznog zakona. Precizno definiranje predmeta oporezivanja pomaže u osiguravanju transparentnosti i učinkovitosti poreznog sustava te sprječava porezne prijevare. Također, jasnoća u definiranju oporezivih isporuka omogućava poreznim obveznicima da bolje razumiju svoje obveze i prava unutar sustava PDV-a, čime se smanjuju administrativni tereti i poboljšava poslovno okruženje.

Prema članku 6. Zakona o PDV-u, poreznim obveznikom smatra se:²⁹

- Svaka osoba koja samostalno obavlja bilo koju gospodarsku djelatnost, neovisno o svrsi i rezultatu te djelatnosti.
- Svaka djelatnost proizvođača, trgovaca ili osoba koje pružaju usluge, uključujući rudarske i poljoprivredne djelatnosti te djelatnosti slobodnih zanimanja. Također se smatra da gospodarska djelatnost uključuje i eksploataciju materijalne ili nematerijalne imovine s ciljem trajnijeg ostvarivanja prihoda.
- U slučaju zaposlenika i drugih osoba koje su povezane s poslodavcem ugovorom o radu ili drugim ugovorom kojim se uređuje odnos poslodavca i posloprimca u vezi s radnim uvjetima, naknadama i obvezama poslodavca, a koji imaju obilježja nesamostalnosti, te se osobe također smatraju poreznim obveznicima.

Ove odredbe jasno definiraju tko se sve smatra poreznim obveznikom u sustavu PDV-a, obuhvaćajući širok spektar gospodarskih djelatnosti i osiguravajući da svi relevantni subjekti budu uključeni u porezni sustav. Kroz uključivanje različitih vrsta gospodarskih djelatnosti, zakon osigurava sveobuhvatno oporezivanje koje podržava pravednost i učinkovitost poreznog sustava. Definicija poreznih obveznika također pomaže u sprječavanju izbjegavanja poreznih obveza i osigurava da svi subjekti koji ostvaruju prihod

²⁸ Zakon o porezu na dodanu vrijednost, čl. 4.

²⁹ *Ibid.*, čl. 6.

kroz gospodarske aktivnosti podliježu istim pravilima oporezivanja. Prema čl. 8., st. 2. i st. 4. Zakona o PDV-u, obavljanjem usluga smatra se:³⁰

- prijenos prava
- suzdržavanje od neke radnje ili trpljenje neke radnje ili stanja
- obavljanje usluga prema nalogu nadležnih državnih tijela ili u njihovo ime ili na temelju odredbi zakona.

Nadalje, prema čl. 8., st. 4. Zakona, ako porezni obveznik djeluje u vlastito ime, ali za račun druge osobe sudjeluje u obavljanju usluga, smatra se da je sam primio i obavio te usluge. Ova odredba je posebno važna za razumijevanje oporezivanja agencijske provizije, provizije *Online Travel Agency* (OTA), naknade za posredovanje u pružanju smještaja i sličnih usluga. Dodatno, važno je napomenuti da Zakon precizira različite oblike usluga kako bi se osigurala sveobuhvatnost u oporezivanju. Uključivanjem prijenosa prava i suzdržavanja od radnji u definiciju usluga, zakonodavac osigurava da različiti oblici poslovnih aranžmana budu pokriveni poreznim obvezama. Ovo je ključno za pravilno funkcioniranje PDV sustava jer omogućava jasno razumijevanje i primjenu poreznih propisa na širok spektar poslovnih aktivnosti. Konkretno, kod oporezivanja provizija, kao što su one za agencijske usluge ili *online* platforme za putovanja, bitno je razumjeti kako se PDV primjenjuje na usluge koje se obavljaju u ime trećih strana. Ova pravila osiguravaju transparentnost i dosljednost u načinu na koji se ove usluge oporezuju, čime se smanjuje mogućnost nesporazuma i poreznih nepravilnosti.

3.4. OPOREZIVANJE USLUGA TURISTIČKIH AGENCIJA

Zakonski okvir kojim je uređeno oporezivanje djelatnosti turističkih agencija obuhvaćen je zakonskim odredbama i odgovarajućim pravilnicima kako slijedi:

- članci 91. do 94. Zakona o PDV-u
- članak 187. Pravilnika o PDV-u
- članci 306. – 310. Direktive 2006/112/EZ i
- Provedbena uredba Vijeća 282/11.

Sukladno važećim poreznim propisima, turističke agencije mogu primjenjivati dva različita režima oporezivanja: redovni i posebni postupak. Redovni postupak podrazumijeva obračun poreza na dodanu vrijednost (PDV) na ukupnu naknadu koju agencija naplaćuje klijentu, pri čemu ima pravo na odbitak pretporeza na temelju ulaznih faktura. Nasuprot tome, posebni postupak oporezivanja odnosi se na situacije kada se PDV

³⁰ *Ibid.*, čl. 8.

obračunava isključivo na ostvarenu maržu, odnosno razliku između nabavne i prodajne cijene usluge, bez prava na odbitak pretporeza za izravne ulazne troškove.³¹

Takav posebni režim osmišljen je za slučajeve kada turistička agencija djeluje u svoje ime, ali koristi usluge trećih pružatelja za organizaciju putovanja. U tim okolnostima, agencija klijentu prodaje objedinjenu uslugu sastavljenu od različitih komponenti – poput smještaja, prijevoza, vođenja, pristupa kulturnim ili zabavnim sadržajima – koje su izvorno nabavljene od različitih dobavljača. Međutim, ako agencija djeluje isključivo kao posrednik, odnosno izdaje račun u tuđe ime i za tuđi račun, tada se posebni postupak ne primjenjuje. U tim slučajevima, transakcije se tretiraju kao tzv. prolazne stavke, a primjenjuju se uobičajene odredbe redovnog sustava PDV-a.³²

Posebni postupak je uveden upravo zbog kompleksnosti poslovanja turističkih agencija koje često prodaju integrirane pakete usluga i to ne samo na domaćem, već i na međunarodnom tržištu. Njegova prednost ogleda se u pojednostavljenju poreznog tretmana, osobito kada se usluge obavljaju u drugim državama članicama Europske unije. Na taj se način izbjegava potreba registracije agencije za PDV u svakoj zemlji u kojoj se usluge izvršavaju jer se porezna obveza obračunava u zemlji sjedišta agencije i to samo na maržu.³³

Važno je naglasiti da se kroz primjenu posebnog postupka PDV ne naplaćuje na punu vrijednost aranžmana, već isključivo na razliku u cijeni koju agencija ostvaruje kao svoju zaradu. Taj iznos, kao porezna osnovica, ostaje u zemlji registracije agencije, čime se osigurava pravednija i učinkovitija raspodjela poreznih prihoda između država članica. U praksi, agencije mogu poslovati na tri glavna načina:

1. U svoje ime i za svoj račun – kada organiziraju putovanja koristeći vlastite resurse (npr. vlastiti smještajni kapaciteti ili prijevozna sredstva). U ovom slučaju primjenjuje se redovni PDV postupak.
2. U ime i za račun druge osobe – kada agencija nastupa kao čisti posrednik. Ovdje se PDV obračunava na proviziju, koja može biti podložna općoj stopi PDV-a, oslobođena poreza (prema čl. 49. Zakona o PDV-u) ili prenesena na inozemnog poreznog obveznika (engl. *reverse charge* mehanizam).³⁴
3. U svoje ime, ali za tuđi račun – kada agencija prodaje usluge drugih subjekata u svoje ime. U ovom scenariju nužno je primijeniti poseban postupak oporezivanja u skladu s člancima 91. do 94. Zakona o PDV-u.³⁵

³¹ *Ibid.*, čl. 33.

³² Cutvarić, M., Oporezivanje PDV-om usluga turističkih agencija, Računovodstvo i financije, Zagreb, 2015., str. 31.

³³ *Ibid.*

³⁴ Zakon o porezu na dodanu vrijednost, čl. 49.

³⁵ *Ibid.*, čl. 91.–94.

Ova klasifikacija poslovnih modela ključna je za pravilnu primjenu poreznih propisa i izbjegavanje nepravilnosti. Točna evidencija i odgovarajuća primjena poreznih stopa i postupaka omogućuju agencijama da usklade svoje poslovanje s fiskalnim zakonodavstvom, smanje rizik od poreznih prekršaja te osiguraju transparentnost i pravnu sigurnost u poslovanju.

Nadalje, kada turistička agencija pruža usluge koristeći vlastite resurse, primjerice vlastite smještajne objekte, prijevozna sredstva ili vlastite djelatnike kao vodiče, takve se usluge ne podvrgavaju posebnom postupku oporezivanja PDV-om. Umjesto toga, primjenjuje se redovni režim oporezivanja prema Zakonu o PDV-u. Ovisno o vrsti usluge i mjestu njezina pružanja, primjenjuje se ili opća stopa od 25 %, ili snižena stopa od 13 %, primjerice na usluge smještaja u Republici Hrvatskoj, sukladno članku 38., stavku 3., točki a) Zakona o PDV-u. Ako agencija, primjerice, djelomično prevozi putnike vlastitim autobusom kroz Hrvatsku, a ostatak rute prolazi kroz neku drugu državu članicu Europske unije, obveza za PDV u visini od 25 % odnosi se na dionicu puta unutar Hrvatske. Za uslugu obavljenju u inozemstvu, primjenjuju se porezni propisi zemlje u kojoj se ta usluga stvarno pruža. Isto vrijedi i u slučajevima kada agencija koristi dugoročno unajmljene autobuse ili smještajne objekte – takve se usluge smatraju vlastitima te podliježu redovnom oporezivanju.³⁶

Kada agencija djeluje isključivo u svoje ime i za vlastiti račun te koristi vlastitu imovinu i osoblje, bez angažiranja drugih poreznih obveznika, cjelokupna usluga podliježe redovnom postupku PDV-a. U takvom slučaju, agencija klijentu izdaje račun s obračunatim PDV-om, a klijent, ako ispunjava zakonske uvjete, može taj PDV odbiti kao pretporez.³⁷ Na primjer, smještajne usluge u ugostiteljskim objektima oporezuju se prema sniženoj stopi od 13 %, dok se usluge prijevoza, kao i korištenje rekreativnih sadržaja (bazeni, sportski tereni), oporezuju prema općoj stopi od 25 %. Ipak, kada su sve navedene usluge uključene u objedinjeni aranžman, poput *all inclusive* paketa, cijela se usluga smatra smještajnom i oporezuje se prema sniženoj stopi od 13 posto.³⁸

Za sve ostale usluge koje turističke agencije ili druge osobe pružaju preko vlastitih resursa, odlučujući faktor za obračun PDV-a jest mjesto stvarnog pružanja usluge. Prema općem pravilu, porez se obračunava u državi u kojoj se usluga obavlja. Primjerice, ako hrvatska agencija organizira kulturni događaj za svoje goste u Hrvatskoj, mora biti obračunan hrvatski PDV. Slično, ako inozemni izvođač nastupa u Hrvatskoj, na njegovu izvedbu i ulaznice primjenjuje se hrvatski PDV prema stopi od 25 %, osim ako nije predviđeno zakonsko oslobođenje prema članku 39. Zakona.³⁹

³⁶ *Ibid.*, čl. 38.

³⁷ *Ibid.*

³⁸ *Ibid.*

³⁹ *Ibid.*, čl. 39.

Kada turistička agencija kombinira vlastite usluge s onima nabavljenima od drugih poreznih obveznika, primjenjuje se hibridni pristup. Na vlastite usluge primjenjuje se redovni režim oporezivanja PDV-om, dok se na usluge dobivene od vanjskih pružatelja, primjenjuje posebni postupak, u kojem se PDV obračunava samo na ostvarenu maržu. Kako bi se pravilno provela podjela, agencija mora utvrditi udio vlastitih usluga u ukupnom aranžmanu, koristeći pritom stvarne troškove ili tržišnu vrijednost tih usluga. Ovakav pristup omogućuje precizno i zakonito oporezivanje različitih sastavnica turističke ponude, uz istovremeno poštovanje svih fiskalnih obveza prema mjestu pružanja usluge.

U skladu s odredbama članka 8., stavka 4. Zakona o porezu na dodanu vrijednost, ako porezni obveznik nastupa u vlastito ime, ali zapravo djeluje za račun druge osobe, smatra se da je sam primio i izvršio predmetnu uslugu. To podrazumijeva da takav obveznik ne može izdavati račun za posredovanje krajnjoj osobi za čiji račun djeluje (primjerice hotelu ili malom poreznom obvezniku koji posluje u paušalnom režimu) jer se u kontekstu PDV-a ta posrednička uloga zanemaruje i transakcija se tretira kao da ne postoji.⁴⁰

Turističke agencije koje koriste usluge drugih obveznika i prodaju ih putnicima u vlastito ime, ali za tuđi račun, ne mogu se smatrati posrednicima. Umjesto toga, one se tretiraju kao pružatelji usluge u vlastitu imenu. Ukupna cijena koju naplaćuju krajnjem korisniku uključuje i njihov vlastiti udio u usluzi, što je osnova za primjenu posebnog režima oporezivanja predviđenog za turističke agencije. Taj režim se primjenjuje i kada agencija prodaje pojedinačne usluge (primjerice samo smještaj ili samo prijevoz), ako nastupa u svoje ime.⁴¹

Ako, primjerice, pružatelj smještaja, koji je samostalni porezni obveznik, obavi uslugu koja spada pod oporezivanje prema članku 38., stavku 3. točki a) istog Zakona, tada obračunava PDV prema sniženoj stopi od 13 %. Međutim, kada istu uslugu krajnjem korisniku proda turistička agencija koja djeluje u svoje ime, ali za račun tog pružatelja, tada agencija primjenjuje posebni postupak oporezivanja i PDV obračunava prema općoj stopi od 25 %, na temelju razlike u cijeni, odnosno vlastite marže.⁴²

Zaključno, kada turistička agencija koristi usluge drugih poreznih obveznika, ali ih isporučuje putniku u vlastito ime, tada nije riječ o posredničkoj transakciji. Umjesto toga, ukupna cijena uključuje i agencijsku uslugu, zbog čega se opravdano primjenjuje posebni postupak oporezivanja koji se temelji na oporezivanju marže.

Turistička agencija može djelovati kao posrednik u tuđe ime i za tuđi račun, primjerice kada posreduje pri pružanju usluga smještaja koje obavljaju druge fizičke ili pravne osobe. U tom slučaju ne postupa u vlastito ime i ne primjenjuje posebni postupak oporezi-

⁴⁰ *Ibid.*, čl. 8.

⁴¹ Cutvarić, M., *op. cit.* (bilj. 33), str. 32.

⁴² Zakon o porezu na dodanu vrijednost, čl. 38.

vanja, već obračunava PDV isključivo na ostvarenu proviziju, primjenjujući standardnu stopu od 25 %. Kada je riječ o posredovanju za porezne obveznike koji imaju sjedište u drugoj državi članici Europske unije ili izvan EU-a, PDV se ne obračunava jer se, u skladu s člankom 17., stavkom 1. Zakona o PDV-u, oporezivanje takvih usluga temelji na mjestu sjedišta primatelja usluge.⁴³

Porezni obveznik koji pruža posredničke usluge obavezan je u izdanom računu navesti podatke o osobi za koju obavlja posredovanje, uključujući ime, prezime te OIB ili PDV identifikacijski broj. Ako je riječ o posredovanju u vezi s transakcijama koje se odvijaju izvan teritorija Europske unije, tada se primjenjuje porezno oslobođenje iz članka 49., stavka 1., točke d) Zakona o PDV-u. U tom kontekstu, prihod od provizije neće biti predmet oporezivanja PDV-om, budući da je riječ o usluzi povezanoj s transakcijama izvan EU-a. Obveznik koji koristi to oslobođenje treba se na njega pozvati na računu koji izdaje.⁴⁴

S druge strane, posebni postupak oporezivanja turističkih agencija primjenjuje se kada agencija prodaje usluge drugih poreznih obveznika, uključujući i usluge malih poreznih obveznika, ako nastupa u svoje ime. Ovaj režim se aktivira i kada se pružaju usluge koje su povezane s putovanjima, pri čemu barem jedna od njih uključuje smještaj ili prijevoz. U tim okolnostima agencija ne djeluje kao posrednik, već kao samostalni pružatelj usluge, pa se PDV obračunava na osnovi razlike između nabavne i prodajne cijene, odnosno tzv. marže.⁴⁵

Kako bi turistička agencija mogla primijeniti posebni postupak oporezivanja, nužno je da su istovremeno ispunjena tri uvjeta: agencija mora prodavati usluge drugih poreznih obveznika, usluge moraju biti povezane s putovanjima te mora djelovati u vlastito ime. U svim drugim situacijama primjenjuje se redovni sustav oporezivanja, pri kojem se PDV obračunava na punu naknadu za pružene usluge, uz mogućnost korištenja pretporeza na temelju ulaznih računa. Posebni postupak ne može se primijeniti u slučaju kada agencija nastupa kao posrednik, odnosno kada prodaje usluge drugih osoba u njihovo ime i za njihov račun, pri čemu sama zaračunava samo proviziju. Također, ovaj režim nije primjenjiv kada agencija pruža vlastite usluge, primjerice prijevoz vlastitim vozilima, smještaj u vlastitim objektima ili usluge turističkog vodiča kojeg ima u radnom odnosu. Također, iz primjene posebnog postupka isključene su i sve usluge koje nisu povezane s putovanjima, odnosno situacije u kojima nijedan element paketa ne uključuje ni prijevoz ni smještaj.⁴⁶

Primjerice, ako agencija prodaje kotizaciju za sudjelovanje na kongresu, a ne uključuje pritom uslugu smještaja ni organizirani prijevoz, primjenjuje se redovni postupak oporezivanja. Međutim, ako kotizacija dolazi u paketu sa smještajem i/ili prijevozom, tada

⁴³ *Ibid.*, čl. 17.

⁴⁴ *Ibid.*, čl. 49.

⁴⁵ Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost, Narodne novine, broj 79/2013., čl. 187.

⁴⁶ Zakon o porezu na dodanu vrijednost, čl. 94.

se čitava usluga uključuje u poseban postupak. Važno je naglasiti da način fakturiranja ne utječe na primjenu poreznog režima – čak i ako su usluge zaračunane odvojeno, posebni postupak mora se primijeniti ako su kumulativno ispunjeni uvjeti.

Porezni obveznik koji koristi posebni postupak ne smije na računu iskazivati iznos marže ni posebno navoditi iznos PDV-a. Umjesto toga, na računu se prikazuje ukupna naknada s naznakom da se primjenjuje posebni postupak oporezivanja, u skladu s člankom 79., stavkom 4. Zakona o PDV-u, uz napomenu: „Posebni postupak oporezivanja – turističke agencije.”⁴⁷ Što se tiče trenutka nastanka porezne obveze, on se definira na jedan od tri moguća načina: (1) kada je usluga u cijelosti izvršena, (2) ako je usluga izvršena, ali račun nije izdan, tada se PDV obračunava u trenutku nastanka oporezivog događaja te (3) u trenutku kada se primi predujam za uslugu.⁴⁸

Građanin – rezident koji namjerava obavljati djelatnost iznajmljivanja smještaja u okviru ugostiteljskih usluga u domaćinstvu, dužan je prethodno ishoditi rješenje o odobrenju za pružanje takvih usluga. To rješenje izdaje nadležni ured državne uprave, odnosno Gradski ured za gospodarstvo Grada Zagreba, ovisno o mjestu prebivališta iznajmljivača. Nakon dobivanja rješenja, obvezan je njegovu kopiju dostaviti poreznoj upravi radi upisa u registar poreznih obveznika.

Ispunjava li iznajmljivač određene uvjete, ima pravo na paušalno oporezivanje dohotka. Ti uvjeti podrazumijevaju: (1) da iznajmljivač nije obveznik PDV-a prema Zakonu o PDV-u prema osnovi djelatnosti iznajmljivanja; (2) da posjeduje pravovaljano odobrenje nadležnog tijela za pružanje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu u skladu s relevantnim zakonodavstvom koje uređuje ugostiteljsku djelatnost; (3) da ne utvrđuje dohodak na temelju vođenja poslovnih knjiga prema stvarnim primicima i izdacima, odnosno ne vodi poslovne knjige kao samostalna djelatnost te (4) da iznajmljuje putnicima i turistima isključivo smještajne jedinice kojima je vlasnik – najviše do 20 postelja odnosno kreveta, do deset smještajnih jedinica u okviru kampa na vlastitu zemljištu za najviše 30 gostiju ili ako je posrijedi robinzonski smještaj, najviše do deset smještajnih jedinica, također za najviše 30 gostiju istodobno.⁴⁹ Ako iznajmljivač ne ispunjava navedene uvjete, njegova se djelatnost oporezuje sukladno pravilima za samostalne djelatnosti, što uključuje vođenje poslovnih knjiga i obračun poreza na temelju stvarnih primitaka i izdataka. Iznajmljivač koji je uključen u sustav paušalnog poreza na dohodak obvezan je za pružene usluge izdavati račune te voditi evidenciju o prometu, u koju se svakodnevno unose svi izdani računi. Osim poreznih obveza, prema Zakonu o članarinama u turističkim zajednicama, fizička osoba koja pruža ugostiteljske usluge u domaćinstvu, a ne vodi poslovne knjige, dužna je plaćati i članarinu turističkoj zajednici. Također, građanin iznajmljivač obveznik je plaćanja hrvatskog PDV-a na pruženu uslugu iznajmljivanja.

⁴⁷ *Ibid.*, čl. 79.

⁴⁸ Cutvarić, M., *op. cit.* (bilj. 27), str. 33.

⁴⁹ Službena stranica porezne uprave, www.porezna-uprava.hr, pristupljeno 13. lipnja 2024.

Iako posebni postupak oporezivanja marže pojednostavnjuje obračun PDV-a za agencije, praksa pokazuje da postoji znatan broj nesporazuma u vezi s njegovom primjenom, osobito kada agencije kombiniraju vlastite i nabavljene usluge. U takvim slučajevima, granica između redovnog i posebnog postupka postaje nejasna, što može dovesti do nepravilnog obračuna poreza i kazni. Također, velik broj *online* platformi koje djeluju iz inozemstva dodatno komplicira domaću poreznu sliku jer često izbjegavaju domaći PDV sustav. Potrebna je bolja regulacija digitalnih posrednika i unaprjeđenje prekogranične porezne suradnje unutar EU-a.

4. ZAKLJUČAK

Turizam, kao jedna od najvažnijih gospodarskih grana Republike Hrvatske, uvelike doprinosi državnim prihodima različitim oblicima oporezivanja. Porezni sustav u turizmu obuhvaća različite porezne oblike poput poreza na dodanu vrijednost (PDV), poreza na dohodak i poreza na dobit, pri čemu PDV ima ključnu fiskalnu ulogu. Posebno je važna primjena posebnog postupka oporezivanja za turističke agencije koji omogućuje oporezivanje ostvarene marže, čime se izbjegava dvostruko oporezivanje i pojednostavnjuje porezna administracija.

Kroz analizu zakonskih propisa i poreznih postupaka vidljivo je da se hrvatski sustav oporezivanja turizma u velikoj mjeri oslanja na fiskalne instrumente prilagođene tržištu Europske unije. Međutim, i dalje postoje izazovi u primjeni propisa, osobito kod granice između redovnog i posebnog režima oporezivanja. Nadalje, sustav paušalnog oporezivanja za fizičke osobe koje iznajmljuju smještaj pokazao se kao učinkovit alat za poticanje legalnog poslovanja, ali i kao potencijalni izvor sive ekonomije ako se ne kontrolira pravilno.

Može se zaključiti da porezna politika u turizmu mora održavati ravnotežu između fiskalne učinkovitosti i poticanja razvoja. Ključno je da porezni sustav ostane jasan, stabilan i ujednačeno primjenjivan, kako bi se očuvala konkurentnost turističke ponude i potaknula dodatna ulaganja. Prilagodba zakonodavstva europskim standardima mora biti popraćena edukacijom poreznih obveznika i dosljednim nadzorom primjene.

Iako porezni prihodi iz turizma čine važan dio državnog proračuna, i dalje postoji prostor za daljnje unaprjeđenje u području transparentnosti, digitalizacije poreznog nadzora i pojednostavnjenja administrativnih procedura. Također, poželjno je uvođenje kvalitetnijih statističkih i analitičkih podloga koje bi omogućile preciznije procjene fiskalnih učinaka te bolje usmjeravanje poreznih reformi.

U konačnici, učinkovit i pravedan sustav oporezivanja turizma trebao bi istovremeno štititi fiskalne interese države i pružati poticaje za održivi razvoj sektora, uz stalno pra-

ćenje tržišnih kretanja i prilagodbu globalnim izazovima poput kriza, klimatskih promjena i promjena u strukturi potrošnje turista.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Adams, Charles, *For good and evil: The impact of taxes on the course of civilization*, Rowman & Littlefield, 1993.
2. Brümmerhoff, Dieter, *Javne financije*, Mate d.o.o., Zagreb, 2000.
3. Jelčić, Božidar, *Javne financije*, RRiF-plus d.o.o., Zagreb, 2001.
4. Jelčić, Božidar; Lončarić-Horvat, Olga; Šimović, Josip; Arbutina, Hrvoje; Mijatović, Neven, *Financijsko pravo i financijska znanost*, Narodne novine d.d., Zagreb, 2008.
5. Kotchen, Matthew, *Public Goods*, u: Whitehead, John; Haab, Timothy (ur.), *Environmental and Natural Resource Economics: An Encyclopedia*, Greenwood, 2012.
6. Šimović, Josip; Arbutina, Hrvoje; Mijatović, Neven; Rogić-Lugarić, Tea; Cindori, Sandra, *Hrvatski fiskalni sustav*, Narodne novine d.d., Zagreb, 2010.

Članci:

1. Alesina, Alberto; Campante, Filipe R.; Tabellini, Guido, *Why is fiscal policy often procyclical?*, *Journal of the European Economic Association*, god. 6, br. 5, 2008., str. 1006.–1036.
2. Alesina, Alberto; Favero, Carlo A.; Giavazzi, Francesco, *Climbing out of debt*, *Finance & Development*, god. 55, br. 1, 2018., str. 6.–11.
3. Cindori, Sandra; Kuzelj, Vesna, *Socijalni aspekt kriznoga poreza: Fiskalni instrument ili devijacija poreznog sustava*, *Ekonomika misao i praksa*, god. 27, br. 2, 2018., str. 479.–502.
4. Glibo, Marijan, *Utjecaj stupnja zaduženosti država na ekonomski i ukupni razvoj*, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, god. 51, br. 102, 2017., str. 99.–126.
5. Klier, Dubravko, *Aktualna problematika otkrivanja, prijavljivanja i procesuiranja utaja poreza – državnoodvjetnički aspekt*, *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, god. 14, br. 2, 2007., str. 785.–800.
6. Malnar, Andrijana; Malnar, Damir, *Demografska problematika u strateškim političkim dokumentima Republike Hrvatske*, *Forum za sigurnosne studije*, god. 3, br. 3, 2019., str. 49.–70.
7. Zeqiraj, Visar; Nimani, Arbnor, *Taxes and their effects on the business environment*, *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, god. 4, br. 1, 2015., str. 91.–96.

Izvori prava:

1. Zakon o porezu na dohodak, Narodne novine, broj 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 151/2022, 114/2023, 152/2024.
2. Zakon o porezu na dobit, Narodne novine, broj 177/2004, 90/2005, 57/2006, 146/2008, 80/2010, 22/2012, 148/2013, 143/2014, 50/2016, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 32/2020, 138/2020, 114/2022, 114/2023.
3. Zakon o poticanju ulaganja, Narodne novine, broj 63/2022, 136/2024.
4. Zakon o porezu na dodanu vrijednost, Narodne novine, broj 73/2013, 99/2013, 148/2013, 153/2013, 143/2014, 115/2016, 106/2018, 121/2019, 138/2020, 39/2022, 113/2022, 33/2023, 114/2023, 35/2024, 152/2024, 52/2025.
5. Pravilnik o porezu na dodanu vrijednost, Narodne novine, broj 79/2013.

Mrežni izvori:

1. Službena stranica porezne uprave, www.porezna-uprava.hr, pristupljeno 13. lipnja 2024.

TAXATION OF TOURISM IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Abstract

This paper analyses the system of taxation of tourism in the Republic of Croatia, with particular attention paid to value added tax (VAT), income tax and corporate income tax. The tourism sector, as one of the most important economic sectors of the Republic of Croatia, represents a significant source of fiscal revenue, which is why the tax treatment of tourism activities plays a key role in shaping a sustainable and competitive tax policy. The paper examines the basic principles of taxation and presents their application through the current legislative framework, with an emphasis on the special procedure for the taxation of travel agencies, which is based on the taxation of the difference between the purchase and sale prices of tourist packages (the so-called margins). In addition, the paper also discusses the system of flat-rate income taxation for citizens who rent accommodation facilities, which further simplifies tax administration and encourages legal business. The methodological approach is based on the analysis of legal regulations, of professional literature and of practice. The aim of the paper is to determine the fiscal effects of various forms of taxation on the development of tourism in Croatia. In conclusion, the paper points to the importance of clearly defined tax rules and their compliance with European standards as a prerequisite for the sustainable growth of the tourism industry and an efficient fiscal system.

Keywords: Republic of Croatia, taxes, tourism, travel agencies